

УДК 342.7: [35.078.3]

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.33>

ФАКТОРИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Філіпчук К.В.,

*аспірант Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2493-6901>

Філіпчук К.В. Фактори трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві.

Ця наукова стаття присвячена аналізу факторів трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві.

Вказано, що глобалізація спричиняє переосмислення традиційних концепцій національного суверенітету та відкриває нові можливості для взаємодії між країнами. Мотивовано, що боротьба ідеології глобалізму та антиглобалізму «розкачує» політичні права та загалом суспільство, що обумовлює стрімку зміну політичних процесів і права як «канви», що забезпечує його.

Автором доведено, що інформаційні технології надають можливість швидкого поширення та обміну інформацією, що впливає на способи публічного обговорення та участі в політичних процесах. Технологічний процес - це не тільки впровадження нових технологій, але й глибокі зміни у виробничих процесах, комунікаціях та способах життя. Їх вплив на політичні права виявляється через зміну способів комунікації, можливість громадян швидко отримувати та обмінюватися інформацією, а також впливати на прийняття політичних рішень.

Акцентовано, що розвиток суспільства супроводжується змінами у цінностях та переконаннях громадян, що може призвести до появи нових вимог до політичних прав, наприклад, більшої акцентуації на правах людини та громадянських свободах. Також зміни в демографічній структурі суспільства можуть вплинути на сприйняття та потреби громадян у політичних правах, зокрема врахування інтересів молодого покоління чи інших демографічних груп. Трансформації у структурі економіки та соціальних відносин вимагають адаптації політичних прав для забезпечення справедливого розподілу ресурсів та захисту інтересів різних соціальних груп.

Узагальнено наступні фактори трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві: глобалізація міжнародних відносин та антиглобалізаційні національні прояви; технологічний процес та інформатизація суспільних відносин; зміни в суспільних цінностях; економічні та соціальні трансформації.

Ключові слова: політичні права, суспільство, держава, глобалізація, трансформація, інформаційне суспільство, органи державної влади, суспільні процеси.

Phylipchuk K. Factors of transformation of political rights in modern globalized society.

This scientific article is devoted to the analysis of the factors of transformation of political rights in the modern globalized society.

It is indicated that globalization causes a rethinking of traditional concepts of national sovereignty and opens up new opportunities for interaction between countries.

The author proved that information technologies provide an opportunity for rapid dissemination and exchange of information, which affects the methods of public discussion and participation in political processes. The technological process is not only the introduction of new technologies, but also deep changes in production processes, communications and ways of life. Their impact on political rights is manifested through changes in communication methods, the ability of citizens to quickly receive and exchange information, as well as to influence political decision-making.

It is emphasized that the development of society is accompanied by changes in the values and beliefs of citizens, which can lead to the appearance of new demands for political rights, for example, greater emphasis on human rights and civil liberties. Also, changes in the demographic structure of society can affect the perception and needs of citizens in political rights, in particular, taking into account the interests of the younger generation or other demographic groups. Transformations in the structure of the economy and social relations require the adaptation of political rights to ensure fair distribution of resources and protection of the interests of various social groups.

The following factors of the transformation of political rights in the modern globalized society are summarized: globalization of international relations and anti-globalization national manifestations; technological process and informatization of social relations; changes in social values; economic and social transformations.

Key words: political rights, society, state, globalization, transformation, information society, state authorities, social processes.

Постановка проблеми. Глобалізація, яка відображається у тенденції світового об'єднання через економічні, політичні та культурні процеси, невід'ємно впливає на структуру та способи реалізації політичних прав громадян. У сучасному світі глобалізація впливає на всі сфери життя, включаючи політику. Міжнародні відносини, торгівля, транскордонні проблеми залишаються невід'ємною частиною політичного ландшафту. Такий вплив вимагає переосмислення традиційних понять та норм, пов'язаних з політичними правами.

Стан дослідження. Сутнісні характеристики, питання оновлення та дієвості правил та норм політичного характеру буди предметом аналізу низки фахівців у сфері як конституційного, так і адміністративного права, а також загальнотеоретичної юриспруденції. Серед українських науковців слід відмітити праці О.М. Бикова, І.М. Жаровської, Н.П. Бортник, І.О. Личенко, В.З. Чорнописької, М.М. Сірант та інших.

Проте загалом відсутній комплексний аналіз питань зміни політичних прав під впливом процесів глобалізації.

Метою статті є аналіз факторів трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві.

Виклад основних положень. Проблема трансформації права має біфуркаційний характер, зазвичай наукова спільнота усувається від чіткого дефініціювання та структуризації новітніх явищ. Загалом визначаються окремі соціальні зміни, що впливають на життєдіяльність держави і громади. Robert Ford та William Jennings визначили соціально-демографічні зміни, які потенційно породжують нові розколи в західноєвропейських демократіях, до них вони відносять розширення вищої освіти; масова міграція та зростання етнічного розмаїття електорату; старіння суспільств і загострення поділу між поколіннями; і збільшення географічної сегрегації населення між процвітаючими, глобалізованими великими містами та занепадаючими внутрішніми районами [1].

Фактори трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві включають наступні аспекти.

По-перше, глобалізація міжнародних відносин та антиглобалізаційні національні прояви. Глобалізація – це складний та багатогранний процес, що включає в себе зростання економічної, соціокультурної та політичної взаємодії між країнами та регіонами світу, що сутнісно впливає на структуру та динаміку політичних прав. Глобалізація спричиняє переосмислення традиційних концепцій

національного суверенітету та відкриває нові можливості для взаємодії між країнами. Деякі науковці доводять, що «постіндустріальний порядок поставив нас у нову реальність, де держава як інститут інституцій може розвалитися» [2]. На противагу ї розширюється зростаюча взаємозалежність країн та регіонів у глобальному світі, спричиняючи необхідність адаптації політичних прав до міжнародних норм та стандартів.

У контексті глобалізації міжнародні організації здійснюють на важливу роль у формуванні міжнародних норм та стандартів у сфері прав людини, громадянських свобод та політичних прав. Ці норми залишаються еталонними для багатьох країн у розробці та реформуванні своїх конституцій та законодавства щодо політичних прав. Однак не тільки спільні ціннісні детермінанти, але й протилежні процеси «антиглобалізації» трансформують політичні явища. «Посилення впливу скептиків глобалізації призвело до більш протекціоністської, ізоляціоністської та націоналістичної політики, деякі з яких фундаментально загрожують опорам сучасного міжнародного порядку. Як матеріальні, так і нематеріальні причини спричиняють негативну реакцію глобалізації, і ці причини взаємодіють і опосередковують одна одну. Наслідки формуються відповіддю суспільних акторів, національних урядів і міжнародних політиків. Ці відповіді можуть або поступитися глобальній негативній реакції та посилити її, або протистояти їй» [3]

За останні два століття націоналізм став центральною ідеологією та практикою в усьому світі. Це центральна риса сучасного суспільства, від структури державної системи до одиниць, які зазвичай визначають себе як національні держави, до потужності національних рухів, спрямованих на утвердження держав. Націоналізм найкраще розуміти як вузьку ідеологію, яка цінує приналежність до нації більше, ніж приналежність до інших груп, і надає перевагу політичному представництву нації для нації [4].

Боротьба ідеології глобалізму та антиглобалізму «розкачує» політичні права та загалом суспільство, що обумовлює стрімку зміну політичних процесів і права як «канви», що забезпечує його.

По-друге, технологічний процес та інформатизація суспільних відносин. Деякі науковці вказують, що технологічні трансформації не мають суттєвого впливу, доводячи що головний виклик для майбутнього глобалізації має інституційний та політичний характер, а не технологічний, хоча нові технології можуть посилити тенденції нерівності, які спричинили поточну політичну реакцію [5]. На нашу думку, все ж вплив інформаційного суспільства є безпрецедентним, інколи домінуючим, оскільки сьогодні слід говорити про «прискорену цифрову трансформацію, зокрема в установах державного управління» [6]

Інформаційні технології надають можливість швидкого поширення та обміну інформацією, що впливає на способи публічного обговорення та участі в політичних процесах. Технологічний процес – це не тільки впровадження нових технологій, але й глибокі зміни у виробничих процесах, комунікаціях та способах життя, котрі залишаються ключовим інструментом у цьому процесі. Їх вплив на політичні права виявляється через зміну способів комунікації, можливість громадян швидко отримувати та обмінюватися інформацією, а також впливати на прийняття політичних рішень.

Розвиток інформаційних технологій дозволяє органам публічної влади надавати послуги громадянам в електронному форматі, що сприяє зрозумілішій та ефективнішій взаємодії між владою та громадянами. Крім того, електронні майданчики, соціальні мережі та інші онлайн-платформи надають спрямовують представників громадянського суспільства на вираження громадської думки, що сприяє більшій відкритості та прозорості в політичних процесах. Окрім того новітні комп'ютерні технології дозволяють аналізувати та прогнозувати політичні тенденції, ставлення громадян до різних питань та вираження їх вподобань, надає можливість політикам, представникам органів публічної влади, представникам громадянських інституцій краще розуміти потреби свого виборця та адаптувати свою політику відповідно суспільних запитів.

По-третє, зміни в суспільних цінностях. Розвиток суспільства супроводжується змінами у цінностях та переконаннях громадян, що може призвести до появи нових вимог до політичних прав, наприклад, більшої акцентуації на правах людини та громадянських свободах. Суспільні цінності пропонують норми та ідеали, які важливі для громадян, і вони є основою основою для формування політичних вимог та уподобань.

Зміна суспільних цінностей може включати в себе різні аспекти, такі як переосмислення ролі держави в суспільстві, відношення до прав та свобод громадян, а також підходи до розв'язання екологічних, соціальних та економічних проблем. Один із основних аспектів зміни суспільних цінностей – це підвищення акценту на права людини та громадянські свободи. Громадяни все більше вимагають гарантій захисту своїх особистих прав та свободи, що впливає на формулювання та реалізацію політичних прав.

Додатково, зміни в суспільних цінностях можуть вплинути на визначення позицій держави та громадян у сфері соціально-економічної політики, захисту навколишнього середовища та боротьби з соціальними нерівностями. Важливо враховувати, що зміни в суспільних цінностях є динамічним явищем, яке відбувається впродовж часу. Тому, для забезпечення актуальності та

ефективності політичних прав, важливо постійно моніторити та адаптувати їх до сучасних вимог та потреб суспільства. Як вказує Mary Kaldor гомандянське суспільство більше не обмежується кордонами територіальної держави [7].

По-четверте, економічні та соціальні трансформації. Зміни у структурі економіки та соціальних відносин вимагають адаптації політичних прав для забезпечення справедливого розподілу ресурсів та захисту інтересів різних соціальних груп. Економічні зміни, такі як перехід від промислової до інформаційно-технологічної економіки, впливають на розподіл ресурсів та структуру суспільства, вказане вимагати перегляду та адаптації політичних прав для забезпечення справедливого розподілу благоденства та економічної стабільності.

По-п'яте, демографічні зміни та міграційні процеси. Зміни в демографічній структурі суспільства можуть вплинути на сприйняття та потреби громадян у політичних правах, зокрема врахування інтересів молодого покоління чи інших демографічних груп. Демографічні зміни включають у себе різноманітні аспекти, такі як зростання чи зменшення населення, зміни вікової та статевої структури, а також розподіл населення за географічними та соціальними критеріями. Зростання тривалості життя населення може вплинути на потреби у соціальному забезпеченні та медичній допомозі. Політичні права можуть потребувати адаптації для врахування цих демографічних змін та соціальних запитів різних вікових груп. Тайванські науковці визначають, що саме «місцеві фактори є вирішальними та визначальними факторами для змін» [8]

Важливо гарантувати, що мігранти мають такі самі громадянські права, що й місцеве населення: право на свободу слова, участь у громадських обговореннях, а також доступ до освіти та медичних послуг, можуть мати інтереси та потреби, які потребують врахування в політичних рішеннях. Тому важливо забезпечити їхню участь у виборчих процесах (особливо коли вони виступають представниками національних меншин держави) та політичних структурах.

По-шосте, геополітичні зрушення. Політичні конфлікти, глобальні зміни в геополітичних відносинах можуть вплинути на способи гарантування та захисту політичних прав. Геополітичні зрушення означають значні зміни в політичних, економічних та військових відносинах між країнами та регіонами світу. Вони можуть включати в себе поділ, об'єднання, зміну альянсів, агресивну зовнішню політику, війну та інші глобальні події.

Сюди слід віднести і глобальні пандемічні загрози. розглядає як структурні політико-економічні умови, так і набагато менш упорядковані, «некеровані» процеси, що відображають склад-

ність, невизначеність, випадковість і залежність від контексту [9]. Як ще три роки тому думали науковці «пандемія COVID-19 вважається найбільшою глобальною катастрофою століття та найбільшим викликом, з яким зіткнулося людство після Другої світової війни» [10]. Нажаль, нині ми мусимо констатувати, що вона була не єдиною загрозою світового порядку.

Геополітичні зрушення, особливо яскраво вказане продемонстровано на сучасному етапі повномасштабної війни, можуть призвести до перегляду правил національної безпеки, що суттєво впливають на громадянські права. Наприклад, зміни в геополітичному середовищі сублімують вимогу змін у законодавстві щодо тероризму, військового стану, захисту цивільного населення, усувають можливості реалізації виборчих прав та інших елементів демократії.

Висновок. Узагальнено фактори трансформації політичних прав у сучасному глобалізованому суспільстві: глобалізація міжнародних відносин та антиглобалізаційні національні прояви; технологічний процес та інформатизація суспільних відносин; зміни в суспільних цінностях; економічні та соціальні трансформації; демографічні зміни та міграційні процеси; геополітичні зрушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ford R., Jennings W. The changing cleavage politics of Western Europe. *Annual Review of Political Science*, 2020. Vol. 23, P. 295–314. doi:10.1146/annurev-polisci-052217-104957.
2. Bridgesmith, L., Elmessiry, A. The Digital Transformation of Law: Are We Prepared for Artificially Intelligent Legal Practice? *Akron Law Review*, 2021. Vol. 54, 4.
3. Walter, S. The Backlash Against Globalization. *Annual Review of Political Science*, 2021. Vol. 24:1 P. 421–442. <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-polisci-041719-102405>.
4. Bieber, F. Global Nationalism in Times of the COVID-19 Pandemic. *Nationalities Papers*, 2022. Vol. 50(1). P. 13–25. doi:10.1017/nps.2020.35.
5. Antràs P. De-Globalisation? Global Value Chains in the Post-COVID-19 Age. *WORKING PAPER* 2020. Vol.28. 115 doi:10.3386/w28115 <https://www.nber.org/papers/w28115>.
6. Gabryelczyk R. Has COVID-19 Accelerated Digital Transformation? Initial Lessons Learned for Public Administrations, *Information Systems Management*, 2020. Vol.37:4. P. 303-309, doi:10.1080/10580530.2020.1820633
7. Kaldor M. Global Civil Society. An answer to war. Book. *The New Social Theory Reader*. Edition 2nd Edition. Imprint Routledge. 2008. eBook ISBN9781003060963.
8. Ka-Ho Mok Reflecting globalization effects on local policy: higher education reform in Taiwan, *Journal of Education Policy*, 2000. Vol.15:6. P. 637-660, DOI: 10.1080/02680930010000236
9. Leach M, MacGregor H., Scoones I., Wilkinson A. Post-pandemic transformations: How and why COVID-19 requires us to rethink development. *World Development*, 2020. Vol. 138, 105233.
10. Chakraborty I., Maity P. Science of The Total Environment COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention, *Science of The Total Environment*, 2020. Vol. 728, 138882.